

БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАРІЇ ВАЛЬО У ЛЬВІВСЬКІЙ АКАДЕМІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ТА У НАУКОВОМУ ТОВАРИСТВІ імені ШЕВЧЕНКА

Наталія Рибчинська

науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаніка

Висвітлено основні напрями науково-бібліографічної діяльності Марії Вальо у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаніка, де вона працювала впродовж 1972–2011 рр. у відділі наукової бібліографії. Розкрито її участь у роботі Комісії з книгознавства та бібліографії Наукового товариства імені Шевченка.

Ключові слова: Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка, бібліографічні покажчики, бібліографознавчі дослідження, книгознавчі публікації, наукові конференції, Комісія з книгознавства та бібліографії Наукового товариства імені Шевченка.

The article presents the basic directions of scientific and bibliographic work of Maria Walio in Lviv National Scientific Library after name of V. Stefanyk, where she worked during 1972–2011 in Department of Scientific Bibliography. Her participation in work of Commission on Bibliology and Bibliography of Shevchenko Scientific Society is analysed.

Keywords: Lviv National Scientific Library after name of V. Stefanyk, bibliographic guides, bibliographic researches, bibliologic publications, scientific conferences, Commission on Bibliology and Bibliography of Shevchenko Scientific Society.

Освещены основные направления научно-библиографической деятельности Марии Вальо во Львовской национальной научной библиотеке Украины имени В. Стефаніка, где она работала в течение 1972–2011 гг. в отделе научной библиографии. Раскрыто ее участие в работе Комиссии по книговедению и библиографии Научного общества имени Шевченко.

Ключевые слова: Львовская национальная научная библиотека Украины имени В. Стефаніка, библиографические указатели, библиографоведческие исследования, книговедческие публикации, научные конференции, Комиссия по книговедению и библиографии Научного общества имени Шевченко.

У бібліотеці ім. В. Стефаника Марія Андріївна Вальо пропрацювала 40 років і була однією з найяскравіших особистостей цієї установи. З нагоди 55-річчя її наукової діяльності у 2005 р. колеги підготували три статті і бібліографічний покажчик. М. Кривенко опублікувала своє дослідження у «Віснику Книжкової палати», підкресливши, що ім'я Марії Вальо «добре відоме бібліотечно-бібліографічній і книгознавчій спільноті України та за її межами» [27, с. 54]. Т. Кульчицька — авторка ювілейних статей, які вийшли у «Бібліотечному віснику» [28] і в «Записках Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника» [29]. Вона окреслила основні напрями наукових досліджень ювілярки, охарактеризувала окремі її публікації. Т. Кульчицька є також укладачем персонального бібліографічного покажчика М. Вальо, який вийшов у 2001 р. [33]. Вагомим доповненням до бібліографічного покажчика стали спогади самої Марії Андріївни під назвою «Мої учителі», з яких можна довідатись багато цікавих відомостей і деталей з її біографії.

Властиво у цих спогадах М. Вальо розповіла про те, як стала бібліотекарем. Своє попереднє місце роботи у відділі української літератури Інституту суспільних наук, де працювала під керівництвом відомих учених Михайла Возняка та Степана Щурата, вона втратила внаслідок однієї з чергових ідеологічних чисток, що систематично практикував радянський режим. За порадою колег написала до ЦК КПУ листа, поскаржившись на несправедливе звільнення, і невдовзі отримала запрошення на бесіду до секретаря Львівського обкому КПУ з питань ідеології К. Пирожака. Відповіді на питання про причини звільнення з Інституту він уникнув, але заявив, що має завдання влаштувати її на роботу і запропонував на вибір: відділ рідкісної книги або бібліографії Львівської академічної бібліотеки. Вибрала бібліографію, бо з давньою книгою ніколи не працювала [33, с. 154]. В особовій справі Марії Вальо в архіві ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігся документ за підписом К. Пирожака, датований 30 листопада 1972 р., з таким текстом: «Львівський обком КП України направляє Вам кандидата філологічних наук Вальо Марію Андріївну для використання на роботі» [37, арк. 194]. Особисту заяву з проханням прийняти її на роботу до бібліотеки М. Вальо написала 1 грудня 1972 р. Відповідно до резолюції тодішнього директора Володимира Машотаса вона

була зарахована «на посаду головного бібліотекаря відділу наукової та довідкової бібліографії з окладом 130 крб. плюс 15 % надбавки за знання і застосування в повсякденній роботі двох іноземних мов — 19 крб. 50 коп. Разом 149 крб. 50 коп.» [37, *арк. 195*].

Новий фах Марія Андріївна опанувала під керівництвом досвідчених бібліографів. З вдячністю вона згадувала Олександра Даниловича Кізлика та Євдокію Миколаївну Лазебу, які допомогли їй засвоїти методика укладання бібліографічних покажчиків. З повагою писала про очільників відділу Михайла Прокоповича Гуменюка та Луїзу Іванівну Льницьку.

Бібліографічна діяльність. У відділі бібліографії існувала практика — укладати бібліографічні покажчики спільними силами досвідчених і початкуючих бібліографів. Таку «школу» пройшла і Марія Андріївна, беручи участь у підготовці кількох бібліографічних видань: «Радянські Карпати» [39], «Антифашистський конгресс работников культуры во Львове в 1936 г.» [1], «На допомогу любителям книги» [36], «Лукія Лук'янівна Гумецька» [31], «Григорій Антонович Нудьга» [22]. Згодом з'явилися її самостійні праці: бібліографічні персоналії Ярослава Галана [47], Марії Мольнар-Мундяк [34], Степана Щурата [44]. А в 1989 р. вона вже сама керувала колективом укладачів бібліографічного покажчика «Дмитро Павличко» [23], який вийшов друком у 1990 р. у двох частинах, і фактично став найвагомим у її бібліографічному доробку та одним із найпомітніших видань відділу і бібліотеки кінця 80-х рр.

Літературні персоналії Марії Андріївни вдавались добре, і допомагали їй в цьому як освіта філолога, так і обізнаність із джерелами, особисте знайомство з особами, їх безпосередня допомога або ж співпраця з членами родини. Проте її творчу натуру стримували суворі канони радянської методики бібліографування, нав'язані ідеологічні теми, цензурні заборони і необхідність дотримуватись загальноприйнятих штамів.

З відновленням української незалежності демократизація охопила і сферу наукових досліджень, зокрема й галузі книгознавства та бібліографії. У 1999 р. Марія Вальо опублікувала збірник, присвячений Марії Деркач, до якого, крім бібліографічного покажчика, долучила спогади, розвідки, листи й фотографії [12]. За таким

зразком у 2003 р. вона підготувала до друку збірник «Зеновія Франко», але вже значно більшого обсягу [24]. Згадані збірники були персоналіями з «людським обличчям» — давали можливість побачити не лише науковий доробок вченої, фахівця, а й особистість з її родинними стосунками, ознайомитись із спогадами колег та учнів. Обидва збірники свого часу були презентовані у бібліотеці на урочистих зібраннях: до 100-ліття від дня народження М. Деркач відбулась святкова академія, під час якої син Марії Деркач Мирон передав до ЛНБ ім. В. Стефаника архів та приватну книгозбірню своїх батьків; до 80-річчя від дня народження Зеновії Франко, онуки Івана Франка, у бібліотеці відбулась презентація збірника і книжково-ілюстративної виставки, присвяченої вченій.

В останній рік свого життя Марія Андріївна і молода дослідниця Маріанна Мовна працювали над підготовкою ще одного подібного збірника, приуроченого 100-річчю від дня народження письменниці Ірини Вільде. Ця робота мала цікаву передісторію. Творчість талановитої письменниці Дарини Макогон (літературне ім'я — Ірина Вільде) Марія Вальо почала досліджувати, працюючи в Інституті суспільних наук, і в 1961 р. успішно захистила кандидатську дисертацію [13]. Крім автореферату дисертації, вона підготувала до друку літературно-критичний нарис про письменницю [10]. В 1972 р., ще до приходу в академічну бібліотеку, спільно з Є. М. Лазебою взяла участь в укладанні персонального бібліографічного покажчика І. Вільде [26]. Бібліографія мала охопити весь творчий доробок письменниці з реєстром творів і літератури про неї. «Родзинкою» видання була передмова самої І. Вільде «Через місток пам'яті», яку вона підготувала на прохання редактора цього видання Михайла Гуменюка. Але на засіданні вченої ради бібліотеки тодішній завідувач спецфондів і одночасно її головний «цензор» Олег Куш наполіг, щоб до покажчика увійшли матеріали тільки після 1939 р. Розділ про творчість І. Вільде до радянського періоду і статтю-спогад «Через місток пам'яті» з покажчика вилучили. За словами Марії Андріївни, «видання вийшло збідненим і не принесло радості її авторам, глибоко вразивши письменницю, яка до забороненої статті так і не поверталась, не опублікувала її» [20, с. 7]. Принагідно зазначу, що український

літературознавець і бібліограф в діаспорі Богдан Романенчук у своїй енциклопедії української літератури «Азбуковник», не будучи обізнаним із всіма нюансами роботи над цією персоналією, трактував Марію Вальо як «підсоветського літературознавця», дослідницю творчості Ірини Вільде, котра «оцінює творчий дорібок письменниці з позицій соціалістичного реалізму» [40].

В часи перебудови у 1989 р. Марія Вальо подала статтю «Через місток пам'яті» до публікації в буковинській газеті «Прапор перемоги» (Заставне Чернівецької області). Роком пізніше упорядкувала й підготувала до друку збірку творів І. Вільде «Незбагненне серце» зі своєю вступною статтею про ранню творчість письменниці «Забутий світ Ірини Вільде» і вже згадуваною передмовою І. Вільде «Через місток пам'яті» [20].

На жаль, свою останню роботу Марія Андріївна не встигла завершити. Цю місію взяла на себе її співавторка Маріанна Мовна. Сподіваємось, що збірник, присвячений Ірині Вільде, незабаром побачить світ.

Важливим напрямом роботи Марії Вальо у бібліотеці стало дослідження бібліографічних джерел для вивчення міжлітературних взаємин. Як наслідок, у 1981 р. вийшла її перша в бібліотеці монографія «Відображення в радянській бібліографії зв'язків української літератури з літературами народів СРСР» [5]. Дослідження має характер метабібліографічного огляду, в якому автор по чергово аналізує радянські та російські бібліографічні джерела, згодом — українські і насамкінець — видання інших народів колишнього Радянського Союзу. Взято до уваги поточні та ретроспективні бібліографічні показники різних видів, зокрема універсальні, галузеві, тематичні й персональні. Серед українських джерел згадані такі популярні свого часу видання, як біобібліографічний словник «Українські письменники» [46], бібліографічні показники «Співдружність літератур» [43], «Українські літературні альманахи і збірники ХІХ — початку ХХ ст.» [45], «Російська література в українських перекладах і критиці. Галичина і Буковина (ХІХ ст. — 1939 р.)» [41], численні персоналії. Отож книга стала своєрідним путівником по радянській літературознавчій бібліографії.

Продовжуючи досліджувати бібліографію міжлітературних взаємин, Марія Андріївна підготувала бібліографічний покажчик другого ступеня «Матеріали до бібліографії бібліографій зв'язків української літератури з літературами зарубіжних слов'янських країн» [35]. Пізніше для п'ятитомного видання «Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті» вона опрацювала розділ «Польська література» [38].

Бібліографознавчі та книгознавчі дослідження. Одночасно з укладанням бібліографічних покажчиків Марія Вальо здійснювала книгознавчі і бібліографознавчі дослідження, і саме така робота її найбільше захоплювала. Вона «проживала» кожен тему, перепускала через себе, тішилась новознайденими фактами, документами, відкриттями, ділилась своїми думками з колегами, рідними, знайомими. Зібравши матеріал, не обмежувалась однією публікацією, висвітлюючи різні аспекти об'єкта досліджень у виступах на конференціях, наукових статтях, газетно-журнальних публікаціях. Такими є, зокрема, дослідження про Ірину Вільде, Бальтазара Гакета, Леопольда Захер-Мазоха, Якова Оренштайна, Івана Франка. Особливе значення мають її праці, присвячені відомому австрійському мандрівнику і вченому, професору Львівського університету Бальтазару Гакету, передовсім збірник «Бальтазар Гакет і Україна», в якому М. Вальо є упорядником, автором статей і укладачем бібліографічного покажчика праць Б. Гакета і літератури про нього [2].

На особливу увагу заслуговує збірник «Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923–1969)», що вийшов друком у 2002 р. і започаткував у бібліотеці серію видань епістолярної спадщини вчених і письменників [30]. Основу книги склав великий корпус листів з примітками укладача, до якого долучена розлога передмова під назвою «У співпраці з ученими Львова». До збірника увійшли листи, що зберігаються у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка, ЦДА України у Львові, а також у домашніх архівах родини Крип'якевичів, Я. Дашкевича і самої М. Вальо. Відомий діяч української діаспори в Чехословаччині Богдан Зілінський допоміг в отриманні ксерокопій листів Юрія Меженка до Володимира Дорошенка, які зберігаються в Літературному Архіві пам'яток національного письменства неподалік від Праги.

Книга підготовлена з великою любов'ю і має гарне поліграфічне виконання. Кожен розділ виділено шмуцтитолом і портретом (чи фотографією) адресатів: В. Дорошенка, М. Возняка, І. Кревецького, А. Крушельницького, В. Щурата, І. Крип'якевича, М. Деркач, Я. Дашкевича, М. Гуменюка, М. Мороза. На початку вміщено оригінальний портрет Юрія Меженка роботи художника-модерніста Михайла Жука. Цей збірник, що став найбільшим досягненням Марії Вальо в галузі книгознавства, актуалізував тему взаємин Західної і Східної України, що й досі залишається на порядку денному.

Кілька років виснажливої праці пішло на підготовку фундаментального видання «Іван Франко. Бібліографічна спадщина: збірник вибраних праць і матеріалів», який достойно увінчав бібліографознавчий доробок Марії Вальо [25].

Упродовж 40 років своєї праці у бібліотеці ім. В. Стефаніка Марія Андріївна написала велику кількість статей, які друкувались як у виданнях бібліотеки, так і поза її межами. У 70-х — на початку 90-х рр. бібліотека видавала тематичні збірники наукових праць, у яких Марія Вальо опублікувала 11 статей. Це здебільшого публікації джерелознавчого та літературознавчого характеру, що одночасно сприяли популяризації та розкриттю багатих фондів бібліотеки. Із започаткуванням щорічного наукового збірника «Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка» М. Вальо стала одним із постійних його авторів і впродовж 1992–2010 рр. опублікувала 12 статей різної тематики, зокрема з історії української літератури, історії бібліографії, книгознавства, славістики. Чимала кількість її публікацій присвячена відомим діячам української науки і культури, зарубіжним ученим.

З-поміж інших привертає увагу стаття «Академік М. С. Возняк і книга», надрукована в 1984 р. у тематичному збірнику «Формування і використання бібліотечних фондів» [3]. Марія Андріївна була особисто знайома з Михайлом Возняком і завжди згадувала його з великою повагою. Отримавши від самого академіка запрошення на роботу, працювала під його орудою в 1951–1954 рр. у відділі української літератури в Інституті суспільних наук. Усю наукову діяльність ученого автор статті вважала зразком книгознавчої

ерудиції. Вивчаючи архівні матеріали М. Возняка у відділі рукописів Львівської академічної бібліотеки, Марія Вальо виявила і долучила до статті неопубліковану рецензію вченого на факсимільне видання «Русалки Дністрової», що вийшло в 1950 р. М. Возняк намагався привернути увагу літературознавців до помилок у першодруці «Русалки», які ще зауважив Я. Головацький, коли у 1853 р. зробив їх реєстр (203 позиції). Цей реєстр розшукав М. Возняк і оприлюднив у 1937 р. у вигляді статті «До «Русалки Дністрової» (Сучасні поправки Якова Головацького)» у журналі слов'янської філології «Слово» [21]. Публікація була приурочена до століття виходу «Русалки Дністрової». Однак дослідження М. Возняка тоді не отримало відповідного розголосу. У радянський час при підготовці наступних перевидань «Русалки Дністрової» (1950 р. і 1972 р.) ці матеріали також залишилися поза увагою дослідників. Рецензія «З приводу фотокопії «Русалки Дністрової» М. Возняка, який подав список друкарських помилок, знайдених Я. Головацьким та після нього (загалом 283 похибки), так і не вийшла друком. Вперше з виправленням допущених похибок «Русалку Дністровую» видав у 1987 р. М. Шалата. У примітках до книги він порушив питання про друкарські помилки в «Русалці Дністровій» і написав, що рецензія М. Возняка вперше з'явилась у ротاپринтному відомчому збірнику «Формування і використання бібліотечних фондів», але з незрозумілих причин не згадав ані бібліотеки, яка видала збірник, ані прізвища авторки [42, с. 174]. Цим автором була Марія Андріївна Вальо — уже відомий на той час дослідник «Русалки Дністрової» та діяльності «Руської Трійці».

Достатньо вагомими є напрацювання М. Вальо в дослідженні та популяризації наукової діяльності академічної бібліотеки ім. **В. Стефаника**. Так, напередодні 50-річного ювілею книгозбірні у 1989 р. вийшов історичний нарис «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР», який підготував колектив авторів, серед яких була і Марія Андріївна [32].

До цього ж ювілею була приурочена Міжнародна наукова конференція, що відбулась на піку перебудови у вересні 1990 р. Вперше у виступах учасників прозвучала критика радянської методології бібліографічної роботи і бібліографознавства. У доповіді «Внесок

ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР у бібліографознавство і книгознавство в Українській РСР» М. Вальо не тільки проаналізувала видання радянської епохи, а й репрезентувала нові перспективні теми, що вже були заплановані відділом бібліографії в контексті широко окресленої проблематики «Науково-бібліографічні джерела до історії української культури». Ця доповідь опублікована в матеріалах конференції, що вийшли під назвою «Бібліотека — скарбниця духовності» [6].

На республіканській науковій конференції «Бібліотека — Інформатизація — Наука» в Києві (1991 р.) М. Вальо виступила з доповіддю «Українознавчі видання Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України (1940–1990)» [17], яка зі змінами й доповненнями згодом була надрукована у «Бюлетені Комісії української бібліографії Міжнародної асоціації українців» [16].

До 70-літнього ювілею бібліотеки був підготовлений окремий випуск «Записок Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника», у якому висвітлено історію її структурних підрозділів. У цьому збірнику з'явилась стаття Марії Андріївни про діяльність відділу наукової бібліографії [7]. У ній авторка охарактеризувала основні напрями діяльності відділу і розвиток досліджень бібліографічного, бібліографознавчого і книгознавчого характеру майже за 50 років (1963–2010).

Як авторитетного фахівця Марію Вальо запрошували до участі в енциклопедичних та довідкових виданнях. Вона підготувала низку гасел до таких енциклопедій, як «Большая Советская Энциклопедия», «Советская историческая энциклопедия», «Українська літературна енциклопедія», «Енциклопедія сучасної України», «Енциклопедія історії України», «Енциклопедія Львова» та довідника «Українська журналістика в іменах». Ще працюючи в Інституті суспільних наук, подала до БСЭ та «Советской исторической энциклопедии» статті про Наукове товариство імені Шевченка, яке, щоправда, там назване «Товарищество имени Шевченко». В БСЭ стаття не підписана [14], а в «Советской исторической энциклопедии» вказана авторка — М. Вальо і навіть подано дві позиції літератури, зокрема й нарис про НТШ Володимира Гнатюка [15].

З огляду на те, що діяльність НТШ у радянські часи замовчувалась, навіть такі короткі гасла були своєрідним «проривом».

Натомість процеси демократизації суспільства наприкінці 80-х років дали змогу не тільки достойно оцінити спадщину НТШ, а й відновити в 1989 р. його діяльність в Україні. Були сформовані секції та комісії Товариства, зокрема Комісія з книгознавства та бібліографії. Перше її засідання відбулось 17 січня 1990 р. На ньому були присутні 25 осіб, серед них і Марія Вальо. На засіданні Комісії 17 листопада 1992 р. її (разом з Мирославом Морозом) висунули в дійсні члени НТШ, а 15 грудня 1992 р. було надане це звання. Протоколи і звіти про роботу Комісії з книгознавства та бібліографії засвідчують активну участь Марії Вальо, яка регулярно виступала на засіданнях осередку, вносила пропозиції, ділилась своїми знаннями.

В цей час вона активно пропагувала українську науку на міжнародних форумах, зокрема була учасником симпозіуму з історії українсько-чесько-словацьких літературних взаємин (1990 р.); 3-го світового конгресу українців у Львові (1993 р.); 16-ї Міжнародної наукової конференції з питань українознавства, що проходила в Іллінойському університеті у США (1997 р.). В 1998 р. виступала на Міжнародній конференції, приуроченій 125-річчю НТШ у рамках засідання Комісії, присвяченого проблемам національної бібліографії. Разом з головою Комісії з книгознавства та бібліографії Луїзою Ільницькою входила до редколегії Бюлетеня МАУ.

З перших років існування Комісія проводила й досі проводить в рамках щорічних сесій НТШ наукові конференції або круглі столи, які організовує спільно з відділом наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника, працівники якого становлять ядро осередку. Постійним учасником таких конференцій була Марія Андріївна, яка не тільки виголошувала цікаві доповіді, а й брала активну участь в обговореннях і дискусіях. Вона завжди підтримувала молодих дослідників, робила слухні зауваження, давала поради і настанови для подальших студій. І щораз наголошувала на тому, що доповіді повинні бути опубліковані. Цінуючи копітку працю дослідника, вона дбала про те, щоб не втрачалась бодай крихта зібраного матеріалу — і це стосувалось і своїх, і чужих напрацювань.

За матеріалами конференцій або круглих столів Комісія підготувала до друку три збірники праць, у кожному з яких є статті Марії Вальо. У збірник «Бібліотека НТШ: книги і люди» вона подала статтю «Марія Деркач — літературознавець, архівіст, бібліотекар» [11]. Відома дослідниця творчості Івана Франка та Лесі Українки, Марія Деркач була єдиною жінкою у складі Бібліографічної комісії НТШ.

У книзі «Іван Омелянович Левицький» Марія Вальо опублікувала програмну статтю «Фундатор української бібліографії», в якій окреслила проблему ідентифікації української книги і по-тракувала І. О. Левицького як творця етнічної концепції національної бібліографії [19].

У збірник «Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті» подала до друку з власними коментарями листи членів Бібліографічної комісії І. Кревецького та М. Деркач до голови осередку В. Дорошенка, а також листи М. Деркач до І. Кревецького [8].

Як член НТШ співпрацювала з основним друкованим органом Товариства — «Записки НТШ», в яких опублікувала три солідні статті: «Бальтазар Гакет (АКЕ): його подорожі та дослідження побуту і культури Західної України» [4], «Іван Калинович: життя і діяльність» [9] та «Універсум бібліографічної спадщини Івана Франка» [18].

Перелік напрацювань у різних сферах наукової діяльності Марії Вальо можна продовжувати, говорячи про її редакторську роботу, рецензування, участь у вченій та науково-бібліографічній раді академічної бібліотеки, різноманітних форумах та засіданнях — від міжнародних конгресів до семінарів у відділі. Вона залишила по собі не тільки наукові праці, а й гарні спогади та незабутню світлу пам'ять у наших серцях.

1. Антифашистский конгресс работников культуры во Львове в 1936 г. : библиогр. указатель / [сост.: М. А. Вальо и др.] ; АН УССР, ЛНБ им. В. Стефаника. — Львов, 1978. — 62 с.
2. Бальтазар Гакет і Україна : статті і матеріали / авт.-упоряд. Марія Вальо ; [ред. Л. І. Ільницька] ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1997. — 151 с., іл., карти.

3. *Вальо М. А.* Академік М. С. Возняк і книга / *М. А. Вальо* // Формування і використання бібліотечних фондів / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Київ : Наук. думка, 1984. — С. 98-106.
4. *Вальо М. А.* Бальтазар Гакет (АКЕ): його подорожі та дослідження побуту і культури Західної України / *Марія Вальо* // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. — Львів, 1995. — Т. 230 : Праці Секції етнографії та фольклористики. — С. 351-366.
5. *Вальо М. А.* Відображення в радянській бібліографії зв'язків української літератури з літературами народів СРСР / *М. А. Вальо* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Київ : Наук. думка, 1981. — 125 с.
6. *Вальо М. А.* Внесок ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР у бібліографознавство і книгознавство в Українській РСР / *М. А. Вальо* // Бібліотека — скарбниця духовності. — Київ : Наук. думка, 1993. — С. 16-32.
7. *Вальо М. А.* Діяльність відділу наукової бібліографії 1963–2010 рр. / *Марія Вальо* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2010. — Вип. 2 (18). — С. 181-206.
8. *Вальо М. А.* З епістолярної спадщини Івана Кривецького та Марії Деркач : [з публікацією листів та примітками] / *Марія Вальо* // Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті : зб. наук. праць / [упорядкув. і заг. ред. текстів *Л. І. Ільницької*]; НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника. — Львів, 2010. — С. 321-401.
9. *Вальо М. А.* Іван Калинович: життя і діяльність : [до 120-річчя від дня народження] / *Марія Вальо* // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. — Львів, 2003. — Т. 246 : Праці Філологічної секції. — С. 509-522.
10. *Вальо М. А.* Ірина Вільде : літ.-критич. нарис / *Марія Вальо*. — Київ : Рад. письменник, 1962. — 136, [4] с.
11. *Вальо М. А.* Марія Деркач — літературознавець, архівіст, бібліотекар / *М. А. Вальо* // Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу / [упорядкув. *Л. І. Ільницької*]; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Наук. т-во ім. Шевченка у Львові. — Львів, 1996. — С. 109 – 118.
12. *Вальо М. А.* Марія Деркач (1896–1972). Бібліографічний покажчик. Спогади. Розвідки. Листи / *М. Вальо* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів. 1999. — 253 с., [16] с. іл.
13. *Вальо М. А.* Творчество Ирины Вильде : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук / *М. А. Вальо* ; Львовский гос. ун-т им. И. Франко. — Львов, 1962. — 16 с.

14. [Вальо М. А.]. Товарищество имени Шевченко // Большая советская энциклопедия. — 3-е изд. — Москва : Сов. Энциклопедия, 1977. — Т. 26. — С. 20.
15. Вальо М. А. Товарищество имени Шевченко / М. А. Вальо // Советская историческая энциклопедия. — Москва : Сов. Энциклопедия, 1973. — Т. 14. — Стб. 265.
16. Вальо М. А. Українознавчі бібліографічні видання Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України (1940–1990) / М. Вальо // Бібліографія українознавства : бюлетень Комісії української бібліографії Міжнародної асоціації українців. — [Львів], 1992. — Вип. 1. — С. 14-15.
17. Вальо М. А. Українознавчі видання Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України (1940–1990 рр.) / М. А. Вальо // Библиотека — Информатизация — Наука : (тезисы докладов и сообщений республ. научной конф., 8-10 окт. 1991 г., Киев). — Киев, 1991. — Ч. II. — С. 41-43.
18. Вальо М. А. Універсум бібліографічної спадщини Івана Франка / Марія Вальо // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. — Львів, 2009. — Т. 257 : Праці Філологічної секції. — С. 94-133.
19. Вальо М. А. Фундатор української бібліографії / М. А. Вальо // Іван Омелянович Левицький : зб. наук. праць / [упоряд. та заг. ред. текстів Л. І. Глиницької] ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Наук. т-во ім. Шевченка в Україні, Комісія з книгознавства та бібліографії. — Львів, 2002. — С. 7-15.
20. Вільде І. Незбагненне серце : [оповідання, новели, етюди, публіцистика, спогади, листи] / Ірина Вільде ; упорядкув., вступ. стаття «Забутий світ Ірини Вільде» (с. 3-23) і прим. М. Вальо. — Львів : Каменяр, 1990. — 255 с. : портр.
21. Возняк М. До «Русалки Дністрової» (Сучасні поправки Якова Головацького) / Михайло Возняк // Слово. — 1937. — Кн. 2. — С. 109-112.
22. Григорій Антонович Нудьга : бібліогр. покажчик : (до 75-річчя від дня народження) / [уклад.: М. А. Вальо, О. Д. Кізлик] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника, Спілка письменників України, Львівське від-ня. — Львів, 1987. — 67 с. : портр.
23. Дмитро Павличко : бібліогр. покажчик : у 2 ч. / [уклад.: М. А. Вальо та ін. ; передм. Р. М. Лубківського] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1990. — Ч. 1. — 325 с. ; ч. 2. — С. 326-548.
24. Зеновія Франко (1925–1991). Статті. Спогади. Матеріали / [упоряд. і наук. ред. М. А. Вальо ; передм. «З його духа печаттю (Дещо про Зеновію Франко та її час)» (с. 5-24) О. М. Романіва] ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Наук. т-во ім. Шевченка. — Львів, 2003. — 368 с. : іл.

25. Іван Франко. Бібліографічна спадщина : зб. вибраних праць і матеріалів / [упоряд., передм., комент. та прим. *М. А. Вальо* ; наук. ред. *М. Ф. Нечиталюк*] ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2008. — 730 с.
26. Ірина Вільде : бібліогр. покажчик / [уклали: *М. А. Вальо*, *Є. М. Лазеба* ; ред. *М. П. Гуменюк*] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1972. — 66 с.
27. *Кривенко М.* Її стихія — книгознавство, літературознавство, бібліографія : до 80-річчя від дня народження Марії Вальо / *Маргарита Кривенко* // Вісник Книжкової палати. — 2005. — № 6. — С. 54–55.
28. *Кульчицька Т.* Марія Андріївна Вальо : (до 55-річчя наукової діяльності) / *Тетяна Кульчицька* // Бібліотечний вісник. — 2005. — № 5. — С. 68–70.
29. *Кульчицька Т.* Марія Андріївна Вальо : до 55-річчя наукової діяльності / *Тетяна Кульчицька* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 464–468.
30. Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923–1969) / авт.-упоряд. *Марія Вальо* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2002. — 324 с. : іл.
31. *Лукія Лук'янівна Гумецька* : бібліогр. покажчик / [уклад.: *М. А. Вальо*, *Г. В. Войтів* ; передм. *Я. В. Закревської*] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1981. — 47 с.
32. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР : іст. нарис / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника ; [редкол.: *М. В. Лізанець* (відп. ред.), *М. А. Вальо* та ін.]. — Київ : Наук. думка, 1989. — 204 с.
33. *Марія Вальо*. Бібліографічний покажчик. Мої учителі (Спогади) / [упоряд. бібліогр. покажчика і авт. передм. (с. 5–12) *Т. Кульчицька* ; за ред. *Л. І. Ільницької*] ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2001. — 172 с., [40] с. іл.
34. *Марія Миколаївна Мольнар-Мундяк (1928–1958)* : бібліогр. покажчик / [уклала *М. А. Вальо* ; вступ. слово *Г. Д. Вервеса*] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1983. — 30 с. : портр.
35. Матеріали до бібліографії бібліографій зв'язків української літератури з літературами зарубіжних слов'янських країн / [уклала *М. А. Вальо*] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1983. — 27 с.
36. На допомогу любителям книги : короткий бібліогр. покажчик / [уклав *О. П. Куц* за участю *М. А. Вальо*] ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника, Добр. Т-во любителів книги УРСР, Львівська міська організація. — Львів, 1978. — 57 с.
37. Особова справа *Вальо М. А.* // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос. — 209 арк.

38. Польська література // Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті : в 5 т. — Київ : Наук. думка, 1991. — Т. 4 : Літератури країн Центральної і Південно-Східної Європи на Україні : матеріали до бібліографії (початок XIX ст. — 1980 р.) / [уклад.: *М. А. Вальо* та ін.]; АН УРСР, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, ЦНБ ім. В. І. Вернадського, ЛНБ ім. В. Стефаника. — С. 133-269.
39. Радянські Карпати : показчик літератури за 1976 рік / [уклали: *М. А. Вальо* та ін.]; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1977. — 188 с.
40. *Романенчук Б. Вальо Марія* // *Романенчук Б. Азбуковник* : енциклопедія української літератури / *Богдан Романенчук*. — Філядельфія : Київ, 1973. — Т. 2. — С. 21.
41. Російська література в українських перекладах і критиці. Галичина і Буковина (XIX ст. — 1939 р.) : бібліогр. показчик / [склав *О. П. Куц*]; АН УРСР, Львів. б-ка. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. — 203 с.
42. Русалка Дністровая : фольклорно-літературний альманах «Руської трійці» / вступ. стаття, підгот. текстів і прим. *М. Й. Шалати*. — Київ : Дніпро, 1987. — 206 с.
43. Співдружність літератур (1917–1966) : бібліогр. показчик / [складачі: *А. І. Ручка* та ін.]; Комітет по пресі при Раді Міністрів УРСР. — Харків : Ред.- вид. від. Кн. палати УРСР, 1969. — 591 с.
44. Степан Васильович Щурат : бібліогр. показчик : до 80-річчя від дня народження / [уклад. *М. А. Вальо*; передм. *Р. Ф. Кирчіва*]; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1988. — 40 с. : портр.
45. Українські літературні альманахи і збірники XIX — початку XX ст. : бібліогр. показчик / склав *І. З. Бойко*; [відп. ред. *О. І. Дей*]. — Київ : Наук. думка, 1967. — 371 с.
46. Українські письменники : біо-бібліографічний словник : у 5 т. / редкол.: *О. І. Білецький* (гол.) [та ін.]. — Київ : Держ. вид-во худ. л-ри, 1960–1965. — Т. 1-5.
47. Ярослав Галан (1902–1949) : бібліогр. показчик : до 80-річчя з дня народження / [уклад. *М. А. Вальо*]; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1982. — 356 с. : портр.